

Π Ρ Ο Σ Φ Ω Ν Η Σ Η

τοῦ Μητροπολίτου Καισαριανῆς, Βύρωνος καὶ Ὑμηττοῦ
Δ α ν ι ἤ λ

Προέδρου τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς
Λειτουργικῆς Ἀναγεννήσεως
στό ΙΗ΄ Πανελλήνιο Λειτουργικό Συμπόσιο
Ἐκπροσώπων Ἱερῶν Μητροπόλεων
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος
6-8 Ἰουνίου 2023

μέ θέμα:

*«Τό ἦθος καί ὁ χαρακτήρας τῆς λατρείας
τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας».*

Ἱερά Μητρόπολη Περιστερίου

Ἰούνιος 2023

Ἑνότητα 1η

Ἡ πρόνοια τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καί ἡ μέριμνά Της γιά τά θέματα τῆς θείας λατρείας

Ἡ Ἱερά Σύνοδος ἐκτός τῶν ἄλλων ἀρμοδιοτήτων της, κατά τόν Καταστατικό Χάρτη τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (Ν. 590/1977 Φ.Ε.Κ. τ.Α΄ 146), «*Μεριμᾶ διά τήν ἐκκλησιαστικήν τάξιν καί εὐπρέπειαν ὡς καί διά πᾶν εἰς τήν θείαν Λειτουργίαν ἀφορῶν θέμα*» (ἄρθρο 48γ΄).

Οἱ Συνοδικές Ἐπιτροπές.

Γιά τήν ἐκπλήρωση αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ ὁ Καταστατικός Χάρτης τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος προέβλεψε τήν σύσταση Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν καί Εἰδικῶν Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν καί Ἐπιτροπῶν Εἰδικοῦ σκοποῦ.

Τά θέματα τῆς θείας Λατρείας μελετοῦν, ἐπεξεργάζονται, γνωμοδοτοῦν καί εἰσηγοῦνται πρός τήν Ἱεράν Σύνοδον:

1. *Ἡ Συνοδική Ἐπιτροπή ἐπί τῆς θείας Λατρείας καί τοῦ Ποιμαντικοῦ Ἔργου* (ἄρθρο 10§δ΄ τοῦ Ν. 590/1977 Φ.Ε.Κ. τ.Α΄ 146), τῆς ὁποίας ἀρμοδιότητα εἶναι κατά τό ἄρθρο 16 τοῦ Κανονισμοῦ 160/2004 «*Περί λειτουργίας τῶν Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν*» Φ.Ε.Κ. τ.Α΄100/20.5.2004):

«α. *Ἡ μελέτη τοῦ Τυπικοῦ τῆς Ἐκκλησίας καί ἡ, διά τῆς οἰκείας Ὑποεπιτροπῆς, ἐποπτεία συντάξεως καί ἐκδόσεως τῶν Διπτύχων ἐκάστου ἔτους.*

β. *Ἡ σύνταξις πλήρους καί σαφοῦς «λειτουργικοῦ κώδικος», ἀναγκαίου διά τήν εὐταξίαν ἐν τῇ Θείᾳ Λειτουργίᾳ καί τοῖς λοιποῖς Ἱεροῖς Μυστηρίοις καί Τελεταῖς, ὡς καί διά τήν καθιέρωσιν ἐνιαίας λειτουργικῆς πράξεως καθ' ἅπασαν τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος.*

γ. *Ἡ ἐποπτεία καί φροντίς διά τήν συμπλήρωσιν τῶν ἐν τοῖς λειτουργικοῖς βιβλίοις ὑπαρχουσῶν ἐλλείψεων εἰς βασικάς Ἱεράς Ἀκολουθίας, ὡς καί διά τήν καταλογογράφησιν καί τήν ἔκδοσιν ἐνημερωτικῶν πινάκων τῶν ἐκδοθεισῶν ἤ καί ἀνεκδότων Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν.*

δ. Η τεκμηριωμένη, σαφής και πλήρης καταγραφή της δεοντολογίας, των σκοπών, των τρόπων, των ειδικών προβλημάτων ή δυσχερειών και των προτεραιοτήτων του ποιμαντικού έργου έναντι γενικώς των κοινωνικών «ομάδων».

ε. Η πρότασις περί διοργανώσεως πανελληνίων και τοπικών Συνεδρίων στελεχών του ποιμαντικού έργου κατά τομείς δραστηριότητας, ως και η ποιμαντική φροντίς καταρτίσεως των πρεσβυτερών και των υποψηφίων πρεσβυτερών, ως άμέσων συνεργατών και πολυτίμων βοηθών των Έφημερίων.

στ. Η συνεργασία μετά Σ.Ε. όμοειδών σκοπών εν τῇ ἀντιμετωπίσει συναφών προβλημάτων».

2. Η Συνοδική Επιτροπή Εκκλησιαστικής Τέχνης και Μουσικής, πού έχει τίς ἐξῆς ἀρμοδιότητες, κατά τό ἄρθρο κατά τό ἄρθρο 14 τοῦ Κανονισμοῦ 160/2004 (Φ.Ε.Κ. τ.Α΄100/20.5.2004) «Περί λειτουργίας τῶν Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν»:

«α. Η παρακολούθησις τῶν λειτουργικῶν τεχνῶν καί ἡ προαγωγή αὐτῶν διά παντός προσφόρου μέσου.

β. Η ἄγρυπνος μέριμνα καί διαφύλαξις τοῦ λειτουργικοῦ ἠθους καί τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως ἐπί τῶν λειτουργικῶν τεχνῶν καί ἡ ὑπεύθυνος γνωμοδοτική ἐπισήμανσις τῶν περαιοφρεομένων καινοτομιῶν πρός ἀποφυγὴν ἢ διόρθωσιν τούτων, δι' ἐνδελεχοῦς μελέτης, συντάξεως ὑπομνημάτων πρός τὴν Δ.Ι.Σ., ἐκδόσεως ἐνημερωτικῶν ἐντύπων καί διοργανώσεως Συνεδρίων.

γ. Η καταγραφή τῶν ὑφισταμένων, παρὰ τῇ Ἱερᾷ Ἀρχιεπισκοπῇ καί ταῖς Ἱεραῖς Μητροπόλεσι, σχετικῶν Σχολῶν (ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, ἀγιογραφίας, συντηρήσεως ἱερῶν εἰκόνων κ.λπ) τοῦ ἱστορικοῦ λειτουργίας καί τοῦ ὀργανογράμματος μίας ἐκάστης, ὡς καί ἡ ἐκπόνησις ἐνός Γενικοῦ Κανονισμοῦ περὶ τῆς λειτουργίας αὐτῶν.

δ. Η ἐνημέρωσις καί ἡ παροχή προγραμματικῆς ἢ ὀργανωτικῆς βοηθείας εἰς Ἐκκλησιαστικά Νομικά Πρόσωπα, Ἱεράς Μητροπόλεις, Ἱεράς Μονάς,

Ένορίας, Έκκλησιαστικά Ίδρύματα, προτιθέμενα νά αναπτύξουν αντίστοιχους δραστηριότητας.

ε. Η έξόφλησις διά καταλλήλων είσηγήσεων προς τήν Δ.Ι.Σ. καί διά διαβημάτων Αύτης προς τήν Πολιτείαν τής δυνατότητος τελέσεως κατά καιρούς τής Θείας Λειτουργίας έντός χριστιανικῶν μνημείων, τελούντων έν έξαρτήσει προς τό Κράτος, διαφυλαττομένης τής ιερότητος, τής ίστορίας, αλλά καί τής συμφύτου καλλιτεχνικῆς άξίας αὐτῶν.

στ. Η προβολή τῶν ύφισταμένων ιερῶν μνημείων δι' ένημερωτικῶν δημοσιευμάτων καί τευχιδίων καί λοιπῶν μέσων ήλεκτρονικοῦ τύπου (Η/Υ, Ρ/Σ, Τηλεοράσεως, Διαδικτύου, κ.λπ.) προς τά στελέχη τοῦ έκκλησιαστικοῦ ἔργου, τόν έπιστημονικόν κόσμον καί τόν ποιμαινόμενον λαόν, επί σκοπῶ τονισμοῦ τής δι' αιώνων συνεχοῦς καί άδιακόπου έκκλησιαστικῆς παρουσίας καί καλλιτεχνικῆς δημιουργίας, ύποβοηθητικῶς προς τήν άσκουμένην λειτουργικήν καί άντιαιρετικήν ποιμαντικήν.

ζ. Η έπισταμένη, δι' Είσηγήσεων προς τήν Δ.Ι.Σ., φροντίς προς διασφάλισιν τοῦ δικαιώματος τής Έκκλησίας επί τῶν θρησκευτικῶν μνημείων.

η. Η συνεργασία καί συμπαράστασις προς τό Ίδρυμα Βυζαντινῆς Μουσικολογίας (Κανονισμός 17/1981 τής Ίερᾶς Συνόδου, «Σύστασις καί Όργάνωσις Ίδρύματος Βυζαντινῆς Μουσικολογίας τής Έκκλησίας τής Ελλάδος» Φ.Ε.Κ. 135/1982-τ.Α΄).

θ. Η συμπαράστασις προς τό ἔργον τής Υπηρεσίας Ναοδομίας τής Ίερᾶς Συνόδου.

ι. Η είσήγησις, προς τήν Δ.Ι.Σ., περί άπονομῆς τμητικῶν διακρίσεων είς τόν χῶρον τής λειτουργικῆς τέχνης καί τής βυζαντινῆς μουσικῆς».

Ειδικές Συνοδικές Έπιτροπές

Μέ άποφάσεις τής Ίερᾶς Συνόδου τής Ίεραρχίας συνεστήθησαν οί έν συνεχεία Ειδικές Συνοδικές Έπιτροπές :

1. Η *Ειδική Συνοδική Επιτροπή Λειτουργικής Αναγεννήσεως* με τήν ἐξῆς ἀρμοδιότητα λειτουργοῦσα ἐπί τῆ βάσει τοῦ ὑπ' ἀριθμόν 139/1999 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεραῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «*Περί συστάσεως, ὀργανώσεως καί λειτουργίας τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς Επιτροπῆς Λειτουργικῆς Αναγεννήσεως*» (Φ.Ε.Κ. τ.Α' 236/8.11.1999).

Ἡ Εἰδική Συνοδική Ἐπιτροπή :

«*α. Προσδιορίζει καί μελετᾷ συγκεκριμένα προβλήματα τῆς λειτουργικῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας σήμερον καί γνωματεύει ἐπ' αὐτῶν, ὥστε νά ἔχη ἡ Ἱερά Σύνοδος ὑπεύθυνον καί τεκμηριωμένην ἐνημέρωσιν κατά τήν λήψιν τῶν ἐνδεικνυομένων ἀποφάσεων.*

β. Μέ ἔγκρισιν τῆς Ἱεραῆς Συνόδου καί ἐν συνεργασίᾳ μέ τās λοιπᾶς Συνοδικᾶς Ἐπιτροπᾶς, τās Ἱεράς Μητροπόλεις, τās Ἱεράς Μονᾶς καί πάντα ἄλλον φορέα, διοργανώνει διαφόρους ἐκδηλώσεις, ὅπως : Συνέδρια, Ἡμερίδας, Σεμινάρια κ.λπ. ἢ προβαίνει εἰς θεολογικάς ἐκδόσεις, ἐκλαϊκευτικά δημοσιεύματα, παραγωγή ὀπτικοακουστικῶν μέσων, ραδιοτηλεοπτικῶν ἐκπομπῶν, ἀξιοποίησιν τῶν δυνατοτήτων τοῦ διαδικτύου (Internet) κ.λπ, τόσον διά τήν ἐκπαίδευσιν καί ἐπιμόρφωσιν τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου ἐπί λειτουργικῶν θεμάτων, ὅσον καί διά τήν καλλιέργειαν τῆς λειτουργικῆς ἀγωγῆς τῶν πιστῶν.

γ. Μέ ἔγκρισιν τῆς Ἱεραῆς Συνόδου καί ἐν συνεργασίᾳ ἰδιαίτερος μέ τās Ὀρθοδόξους Θεολογικάς Σχολᾶς, προγραμματίζει ἐπιστημονικάς ἐρεῦνας, προτείνει τήν χορήγησιν ὑποτροφιῶν λειτουργικῶν σπουδῶν ἐν Ἑλλάδι καί ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ, ἀποστέλλει ἐκπροσώπους αὐτῆς εἰς λειτουργικά καί ἄλλα παρεμφερῆ συνέδρια καί γενικῶς ἀναλαμβάνει πᾶσαν πρωτοβουλίαν, ἥτις θά συντελέσῃ εἰς τήν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐνδιαφέροντος διά τήν σπουδήν τῆς λειτουργικῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν καί τήν ἀνάδειξιν καί προβολήν τοῦ γνησίου ὀρθοδόξου λειτουργικοῦ ἥθους».

2) Ἡ *Εἰδική Συνοδική Επιτροπή γιά τήν Ἀκαδημία Ἐκκλησιαστικῶν Τεχνῶν* πού λειτουργεῖ ἐπί τῆ βάσει τοῦ ὑπ' ἀριθμόν 133/199 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεραῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «*Περί συστάσεως, ὀργανώσεως*

καί λειτουργίας Ειδικής Συνοδικής Έπιτροπής διά τήν Ακαδημίαν Ἐκκλησιαστικῶν Τεχνῶν» Φ.Ε.Κ. τ.Α΄236/8.11.1999).

Οἱ ἀρμοδιότητες αὐτῆς εἶναι:

α. Νά ὀργανώσῃ τήν λειτουργίαν Ακαδημίας ἐπί τῷ σκοπῷ τῆς ἐκμαθήσεως καί διακονίας ἐν συνεχείᾳ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Τεχνῶν, μέ προοπτικήν διορθοδόξου συμβολῆς, τῆς ὁποίας τό ὀργανόγραμμα, τήν σύνθεσιν καί τούς ὅρους λειτουργίας, ὥστε νά ἀποτελέσῃ Κιβωτόν διατηρήσεως καί διαφυλάξεως καί διαδόσεως τῶν στοιχείων τῆς πατρῴας Ἐκκλησιαστικῆς Τέχνης τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

β. Νά προσδιορίσῃ τήν στάθμην τῶν σπουδῶν (ΙΕΚ-ΤΕΙ), ἀφοῦ διερευνήσῃ τήν δυνατότητα περί τῆς ἐκ μέρους τῆς Πολιτείας καί τῶν ἀρμοδίων ὀργάνων αὐτῆς ἀναγνωρίσεως τῶν ἀντιστοίχων τίτλων, πρός ἐπαγγελματικήν κατοχύρωσιν τῶν ἀποφοίτων.

γ. Νά συντάξῃ τά προγράμματα σπουδῶν τῆ συνδρομῆ εἰδικῶν καθ' ὕλην ἀρμοδίων καθηγητῶν.

δ. Νά δημιουργήσῃ τάς προϋποθέσεις ὥστε οἱ σπουδασταί τῆς ἐξονομασθείσης Ακαδημίας νά βιώνουν μέ ἐκκλησιαστικήν συνείδησιν καί τό ἀρόμζον ἐκκλησιαστικόν ὕφος καί ἦθος τήν διακονίαν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν - Λειτουργικῶν Τεχνῶν, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν ἀναπόσπαστον μέρος τῆς ποιμαντικῆς μερίμνης τῆς Ἐκκλησίας, ὑπέρ τοῦ πληρώματος Αὐτῆς.

ε. Νά ὑποβάλλῃ προτάσεις πρός ἐξασφάλισιν χρηματοδοτικῶν πόρων διά τήν οἰκονομικήν αὐτοτέλειαν καί ἀνάπτυξιν τῆς Ακαδημίας».

3) Ἡ Εἰδική Συνοδική Ἐπιτροπή Χριστιανικῶν Μνημείων πού πού λειτουργεῖ ἐπί τῆ βάσει τοῦ ὑπ' ἀριθμόν 137/1999 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Περί συστάσεως, ὀργανώσεως καί λειτουργίας Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς διά τά Χριστιανικά Μνημεῖα» (Φ.Ε.Κ. τ.Α΄236/8.11.1999).

Οἱ ἀρμοδιότητες αὐτῆς εἶναι:

«α. Νά ἐπικοινωνῆ ἀμέσως μέ τάς κατά τόπους Ἱεράς Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὥστε τό συντομώτερον δυνατόν νά ἐπιτελεσθῆ ἡ καταγραφή τῶν σωζομένων εἰς αὐτάς Χριστιανικῶν Μνημείων, παλαιοχριστιανικῶν, βυζαντινῶν, μεταβυζαντινῶν καί νεωτέρων.

β. Νά ἐπικοινωνῆ μέ τάς κατά τόπους Διευθύνσεις τῶν Ἐφορειῶν Ἀρχαιοτήτων τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ, ὥστε νά διερευνηθῆ διά τῆς ἀμοιβαίας συνεργασίας καί νά διαπιστωθῆ ὁ καλύτερος τρόπος, διά τήν ἔναρξιν τῶν προσπαθειῶν ἀναστηλώσεως τῶν Μνημείων, τά ὁποῖα θά καταγραφοῦν, καί μάλιστα ἐκείνων, ἅτινα ἔχουν ἀνάγκην ἀναστηλώσεως ἢ συντηρήσεως.

γ. Νά μελετήσῃ τήν ἀξιοποίησιν τῶν Ἱερῶν αὐτῶν τόπων, ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς ποιμαντικῆς μερίμνης τῆς Ἐκκλησίας, πρὸς ὠφέλειαν τοῦ πληρώματος Αὐτῆς.

δ. Νά εὐαισθητοποιήσῃ τήν κοινήν γνώμην, μέ κάθε πρόσφορον μέσον (Τύπον, ΜΜΕ, διανομήν ἐντύπων κ.λπ.), ὥστε νά υπάρξῃ ἐνδιαφέρον καί ἀνιδιοτελής προσφορά ἐκ μέρους εἰδημόνων Ἀρχιτεκτόνων –Μηχανικῶν καί Συντηρητῶν διά τήν ἀποτύπωσιν τῶν μνημείων αὐτῶν καί τήν ἐκπόνησιν τῶν ἀπαιτούμενων μελετῶν.

ε. Νά ἐντάξῃ τά μνημεῖα αὐτά εἰς Προγράμματα τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ ἢ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως, ὥστε νά υπάρξουν ὑπὲρ αὐτῶν οἰκονομικαί χορηγίαι.

στ. Νά ἐκπονήσῃ Ἐκκλησιαστικόν Χάρτην, ἐπὶ τοῦ ὁποίου νά ἀποτυπωθοῦν τά κατά τόπους Χριστιανικά Μνημεῖα».

* * * * *

Τά Λειτουργικά Συμπόσια

Γιά τήν ἐξειδικευμένη μελέτη τῶν θεμάτων τῆς θείας λατρείας θεσπίσθησαν νά συγκαλοῦνται τά Λειτουργικά Συμπόσια διά τούς ἐκπροσώπους τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων.

Στά συνελθόντα Λειτουργικά Συμπόσια ἐξετάσθησαν ἐν βάθει καί πλάτει τά θέματα τῆς θείας λατρείας μέ ἐμπεριστατωμένες εἰσηγήσεις πού ἀνέπτυξαν οἱ

πλέον ειδήμονες και κατάλληλοι έπιστήμονες τών θεολογικών μας Σχολών και άποτελούν πολύτιμο βοήθημα μελέτης για τήν ποιμαντική, θεολογική και έκκλησιαστική αντιμετώπιση τών προκυπτόντων άναγκών και προβλημάτων. Όλες αυτές οί άποκομισθεισες γνώσεις, έμπειρίες, προβληματισμοί και προτάσεις έχουν άποθησαυρισθει στους τόμους τών Πρακτικών πού έχουν έκδοθει.

Ύπενθυμίζουμε τά θέματα τών προηγουμένων Πανελληνίων Λειτουργικών Συμποσίων

Τό Α΄ συγκλήθηκε τό έτος 1999 στήν Ίερά Μονή Πεντέλης, μέ θέμα:

«Τό Μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος»

Τό Β΄ συγκλήθηκε τό έτος 2000 στόν Βόλο, στήν Ίερά Μητρόπολη Δημητριάδος και Άλμυροῦ, μέ θέμα:

«Τήν Λειτουργικήν Άνανέωσιν»

Τό Γ΄ συγκλήθηκε τό έτος 2001 στήν Νεάπολη Θεσσαλονίκης, στήν Ίερά Μητρόπολη Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως, μέ θέμα:

«Τό Μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας»

Τό Δ΄ συγκλήθηκε τό έτος 2002 στό Νέο Προκόπιο Εὐβοίας, στήν Ίερά Μητρόπολη Χαλκίδος, μέ θέμα:

«Τό Μυστήριον τοῦ Γάμου»

Τό Ε΄ συγκλήθηκε τό έτος 2003 στό Νέο Προκόπιο Εὐβοίας, στήν Ίερά Μητρόπολη Χαλκίδος, μέ θέμα:

«Ίερουργεῖν τό Εὐαγγέλιον»

Τό ΣΤ΄ συγκλήθηκε τό έτος 2004 στήν Τήνο, στήν Ίερά Μητρόπολη Σύρου, μέ θέμα:

«Χριστιανική Λατρεία και εἰδωλολατρία»

Τό Ζ΄ συγκλήθηκε τό έτος 2005 στό Νέο Προκόπιο Εὐβοίας, στήν Ίερά Μητρόπολη Χαλκίδος, μέ θέμα:

«Τό Μυστήριο τῆς Ἱερωσύνης»

Τό Η΄ συγκλήθηκε τό ἔτος 2006 στό Συνεδριακό Κέντρο τῆς Ἱεραῖς Μητροπόλεως Δημητριάδος καί Ἄλμυροῦ στά Μελισσιάτικα Ν. Μαγνησίας, μέ θέμα:

«Τό Χριστιανικόν Ἐορτολόγιον»

Τό Θ΄ συγκλήθηκε τό ἔτος 2007 στό Συνεδριακό Κέντρο τῆς Ἱεραῖς Μητροπόλεως Δημητριάδος καί Ἄλμυροῦ στά Μελισσιάτικα Ν. Μαγνησίας, μέ θέμα:

«Τό Μυστήριο τοῦ θανάτου εἰς τήν λατρείαν τῆς Ἐκκλησίας»

Τό Ι΄ συγκλήθηκε τό ἔτος 2008 στό Συνεδριακό Κέντρο τῆς Ἱεραῖς Μητροπόλεως Δημητριάδος καί Ἄλμυροῦ στά Μελισσιάτικα Ν. Μαγνησίας, μέ θέμα:

«Ἡ ὑγεία καί ἡ ἀσθένεια στήν λειτουργική ζωή τῆς Ἐκκλησίας»

Τό ΙΑ΄ συγκλήθηκε τό ἔτος 2009 στό Συνεδριακό Κέντρο τῆς Ἱεραῖς Μητροπόλεως Δημητριάδος καί Ἄλμυροῦ στά Μελισσιάτικα Ν. Μαγνησίας, μέ θέμα:

«Μυσταγωγῶν Κύριε τούς μαθητάς ἐδίδασκες λέγων»

Τό ΙΒ΄ συγκλήθηκε τό ἔτος 2010 στό Συνεδριακό Κέντρο τῆς Ἱεραῖς Μητροπόλεως Δημητριάδος καί Ἄλμυροῦ στά Μελισσιάτικα Ν. Μαγνησίας, μέ θέμα:

«Πρόσωπα καί Σταθμοί, ὁρόσημα στήν διαμόρφωση τῆς θείας λατρείας»

Τό ΙΓ΄ συγκλήθηκε τό ἔτος 2011 στό Ἰδρυμα Τηνιακοῦ Πολιτισμοῦ στήν Τήνο τῆς Ἱεραῖς Μητροπόλεως Σύρου, μέ θέμα:

«Ὁ Λειτουργικός Λόγος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας σήμερα».

Τό ΙΔ΄ συγκλήθηκε τό ἔτος 2012 στήν Πάτρα στήν Ἱερά Μητρόπολη Πατρῶν, μέ θέμα:

«Οί λειτουργικές Τέχνες».

Τό ΙΕ΄ συγκλήθηκε τό έτος 2014 στήν Άθήνα, στό Πνευματικό Κέντρο τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ ἀγίου Γεωργίου Καρέα στόν Βύρωνα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Καισαριανῆς, Βύρωνος καί Ὑμηττοῦ μέ θέμα:

“Ἀκολουθίες τοῦ νυχθημέρου”

Τό ΙΣΤ΄ συγκλήθηκε τό έτος 2016 στήν Λαμία, στό Πνευματικό Κέντρο τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Φθιώτιδος μέ θέμα:

“Τό ἀγιολόγιον τῆς Ἐκκλησίας”

Τό ΙΖ΄ συγκλήθηκε τό έτος 2018 στήν Κόρινθο στό Συνεδριακό Κέντρο «Ἀπόστολος Παῦλος» τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως μέ θέμα :

“Οί Ἱερές Ἀκολουθίες στήν περίοδο τῆς «Παρακλητικῆς» τοῦ «Τριωδίου» καί τοῦ «Πεντηκοσταρίου»”

* * * * *

Ἑνότητα 2η

Τό παρόν ΙΗ΄ Λειτουργικό Συμπόσιο θά μελετήσει τό θέμα : *«Τό ἦθος καί ὁ χαρακτήρας τῆς λατρείας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας».*

Ἐθεώρησα ἐπιβεβλημένο εἰσαγωγικῶς στίς ἐργασίες τοῦ παρόντος Συμποσίου νά ἀναφερθῶ στήν ἔννοια τῆς λατρείας τῆς Ἐκκλησίας μας, ἐφόσον ἄπτεται τοῦ θέματός του.

Λατρεία σημαίνει τήν ὑποταγή, τόν σεβασμό κάποιου πρὸς τόν κατακτητή του. Κατά τήν ἔννοια αὕτη ἡ λατρεία εἶναι ἡ ἐγκάρδια καί ἀπόλυτη ὑποταγή καί ἀφοσίωση τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τόν Θεό κατά τό «*τοῦτο τὸ δῶρον ... ὃ προσοίσουσιν Κυρίῳ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, ... εἰς θυσίαν διὰ παντός*» (Δευτ. στ', 13 καί κατά τό «*οὐκ ἐπ' ἄρτω μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ρήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος Θεοῦ*» (Ματθ. δ', 4). Ἡ λατρεία λαμβάνει διαφορετικὴ ἔννοια ἀπὸ τήν προσκύνηση. Ἡ πρώτη εἶναι ἔνδειξη ἐνδομύχων καί εἰλικρινῶν αἰσθημάτων, ἡ δευτέρη χαρακτηρίζεται ἀπὸ ἐξωτερικά καί φαινομενικά στοιχεῖα. Ἡ λατρεία ὅμως ἐμπεριέχει καί τά στοιχεῖα τῆς προσκυνήσεως. Εἶναι δυνατόν κάποιος νά προσκυνεῖ καί νά μὴν λατρεύει, εἶναι ὅμως ἀδύνατο τό ἀντίθετο, δηλαδή νά λατρεύει χωρὶς νά προσκυνεῖ.

Ἡ λατρεία πρὸς τόν Θεό ἰδιωτικὴ ἢ δημόσια εἶναι αὐταπόδεικτο καθήκον πρὸς τόν Θεό σέ ὅσους Τόν πιστεύουν καί ἐπιβάλλεται ἀπὸ τόν θεῖο λόγο. Ἡ συνάθροιση τῶν πιστῶν κάθε Κυριακῆ γιὰ τήν λατρεία θεωρεῖται ὡς συνέχεια τῆς λατρείας στό Ναό καί στίς Συναγωγές. Ἐκεῖ γινόταν ἡ διδασκαλία, ὥστε αὕτη νά συνοδεύεται ἀπὸ τό κήρυγμα τοῦ θεοῦ λόγου.

Κατά τόν Πλάτωνα ἐπίσκοπο Μόσχας (1737-1812) «*Ἀμαρτάνουσι προσέτι εἰς ταύτην εἰς τήν ἐντολήν, ἐκεῖνοι οἱ ἀσεβεῖς Ποιμένες, ὅσοι δέν διδάσκουσι τό ποιμνιον αὐτῶν, οὐδέ κηρύττουσιν εἰς αὐτούς τόν λόγον τοῦ Θεοῦ ἐπ' ἐκκλησίας*» (Κατήχησις Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας... Πλάτωνος Μητρο. Μόσχας, μτφ. ὑπό Ἀδ. Κοραῆ, 1884, σ. 114)

Σημειώνουμε καί τίς θεῖες προτροπές τοῦ ἀποστόλου Παύλου :

«*μὴ ἐγκαταλείποντες τήν ἐπισυναγωγὴν ἑαυτῶν*» (Ἐβρ. ι', 25).

«*ἀναγνωσθῆναι τήν ἐπιστολήν πᾶσι τοῖς ἁγίοις*» (Α' Θεσ. ε'. 27).

«*λαλοῦντες ἑαυτοῖς ψαλμοῖς καί ὕμνοις, καί ᾠδαῖς πνευματικαῖς*» (Ἐφεσ. ε', 19), πού σαφέστατα ἀποδεικνύουν τήν περὶ λατρείας διδασκαλία τοῦ Χριστιανισμοῦ.

* * * * *

Ἑνότητα 3η

Χαιρετισμοί

Χαιρετίζω ἐγκάρδια καί φιλάδελφα:

α. Τόν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Ἱερώνυμο.

β. Τούς παρόντες Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτες, πού εὐλογοῦν μέ τήν σεπτή παρουσία τους τούς ποιμαντικούς προβληματισμούς ὄλων μας.

γ. Τούς ἐντιμότετους Ἄρχοντες τῶν ἐπ' ἐξουσίαις τοῦ Τόπου πού μᾶς τιμοῦν μέ τήν παρουσία τους.

δ. Τούς Πανοσιολογιωτάτους, Αἰδεσιμολογιωτάτους Πρεσβυτέρους καί Ἑλλογιωτάτους Εἰσηγητές καί Μέλη τοῦ παρόντος Συμποσίου, πού ὅλοι μαζί θά συμπροβληματισθοῦμε γιά τά θέματα πού θά ἀναπτυχθοῦν στίς ἐπί μέρους εἰσηγήσεις.

ε. Ὅλους αὐτούς πού προσῆλθαν στό συγκαλούμενο σήμερα, μετά ἀπό ἀπόφαση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας μας, δέκατο ὄγδοο (ΙΗ΄) Πανελλήνιο Λειτουργικό Συμπόσιο στελεχῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων

* * * * *

Ἐνότητα 4η.

Εὐχαριστίες

Ἐπιτρέψατέ μου, ὡς Πρόεδρος τῆς Ὄργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς νά εὐχαριστήσω:

α. Τὴν Ἱερά Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας μας, γιά τὴν ἀπόφασή της νά συγκαλέσει τὰ παρὸν Συμπόσιο.

β. Τόν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπό μας κύριο Ἱερώνυμο τόν Β΄ γιά τὴν ἀποδοχή τοῦ αἰτήματος τῆς Ἐπιτροπῆς μας νά συγκληθεῖ τό παρὸν Λειτουργικό Συμπόσιο καί νά τό θέσει ὑπὸ τὴν αἰγίδα του, ὅπως ἐπίσης καί γιά τὴν ὅλη ὑποστήριξή του στό ἔργο τῆς Ἐπιτροπῆς μας.

γ. Τούς Σεβασμιωτάτους ἀδελφούς, τοὺς παρόντες καί ὅσους ἀπέστειλαν ἀντιπροσώπους στό παρὸν Συμπόσιο.

δ. Τούς παρισταμένους Ἄρχοντες τῶν Δήμων μας πού μᾶς τιμοῦν μέ τὴν παρουσία τους.

ε. Τούς προσελθόντες ἀπὸ τίς Ἱερές Μητροπόλεις πατέρες καί ἀδελφούς, Μέλη τοῦ Συμποσίου.

στ. Τούς Εἰσηγητές, πού ἀνέλαβαν τὴν εὐθύνη καί τὸν κόπο νά ἐτοιμάσουν τίς εἰσηγήσεις τους.

ζ. Τὰ μέλη τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Λειτουργικῆς Ἀναγεννήσεως καί τῶν Συναρμοδίων Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν πού ἀναφέρθηκαν γιά τὴν συμβολή στὴν πραγματοποίηση τοῦ Συνεδρίου.

η. Ὅσους κοπίασαν ἢ θά κοπιᾶσουν γιά τὴν πραγματοποίηση τοῦ Συμποσίου μας. Τόν Γραμματέα μας Πανοσιολογιώτατο Ἀρχιμανδρίτη κ. Σάββα Ζέρβα, τοὺς κληρικούς καί συνεργάτες τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως μας ἄνδρες καί γυναῖκες πού προθύμως θά διακονήσουν.

ι. Τούς χορηγούς μας